

ETIČKA DILEMA 2021

Član ste upravnog odbora velikog preduzeća koje se bavi koliko poljoprivrednom proizvodnjom toliko i distribucijom svojih proizvoda, pri tome značajnim delom i u inostranstvu. Uslovi poslovanja u situaciji produžene pandemije korona virusa veoma su otežali prekogranični transport robe i širenje poslovanja sticanjem novih partnerskih kontakata. Pored toga, značajne gubitke zbog zastoja u proizvodnji izazvala su brojna bolovanja zaposlenih usled lančane zaraze ovim virusom, posebno visokostručnih lica za koje se nije mogla brzo i uvek naći adekvatna zamena. No, kako je u pitanju društveno odgovorna kompanija, na poslovnu krizu tj. smanjenje obima poslova i finansijske gubitke nije odgovoreno privremenim gašenjem delova proizvodnje niti otpuštanjima radnika koji su postajali „tehnološki viškovi” već preraspodelom njihovog rada u smene i slanjem zaposlenih na prinudne odmore. Zbog toga su u upravi s velikim olakšanjem doživeli početak vakcinacije, a potom i političku odluku u većini evropskih zemalja da se osobama koje su imunizovane omogućiti nesmetan ulazak na njihovu teritoriju samo sa odgovarajućom potvrdom (bez skupih PCR testova i dvonedeljnih karantina).

No, nakon što je prvi talas masovnog odazivanja pozivu za vakcinaciju prošao, u preduzeću su konstatovali da se broj zaposlenih koji se na nju odlučio manji od 15%, i da je posebno nezadovoljavajući u delovima proizvodnog procesa u kojima su ljudi upućeni na stalne međusobne kontakte kao i u službama koje zahtevaju putovanja i rad sa strankama. Izvršni organi uprave preduzeća smatraju tu činjenicu zabrinjavajućom i ozbiljnom preprekom za dugo očekivani privredni oporavak, te je upućen poziv svim članovima upravnog odbora i rukovodstvu sindikata za sastanak na kome bi se razmotrili načini i mere da se i preostali deo zdravstveno sposobnih za vakcinaciju podstakne na to, bar do onog broja koji obećava kolektivnu zaštitu. U pripremnom materijalu za sastanak odštampani su i članovi nedavno izmenjenog *Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti* koji su od značaja za rešavanja ovog pitanja (vid. u Prilogu).

Na sastanku je iznesen niz predloga, od kojih je prvi, da vakcinisanje svih zaposlenih koji za to nemaju zdravstvenih ograničenja (tj. medicinske privremene ili trajne kontraindikacije) bude obavezan uslov ostanka u radnom odnosu, izazvao najžučniju diskusiju kao drakonski.

Drugi predlog je bio da se zaposleni koji bez postojećeg medicinskog opravdanja odbijaju vakcinaciju destimulišu tako što će ih na radnim mestima na kojima dolaze u kontakt sa drugim ljudima ili na poslovima koji uključuju prekogranična putovanja zameniti lica koja su vakcinisana, te tako smanjiti mogućnost daljeg zaražavanja u kolektivu kao i učestalost protivepidemijskih testova kontrole.

Treći predlog je išao suprotno, u pravcu stimulacije novčanom nagradom ili nekom drugom povlasticom ukoliko se zaposleni dobrovoljno podvrgnu vakcinaciji.

Dakle, kao član upravnog odbora pozvan da doprinese raspravi svojom diskusijom i izborom, za koje rešenje biste se odlučili, i zašto za to a ne za neko drugo?

Da li je neko od njih više etički prihvatljivo ili je, naprotiv, u sukobu sa opštim etičkim načelima i kako biste to u konkretnom slučaju pokazali? Navedite načela koja koristite u svojoj argumentaciji i koja mogu biti od značaja za razmatranje ovih predloga.

Imate li možda svoj predlog, različit od gorenavedenih, koji je ekonomski održiv i bolje se nosi sa datim ustavnim i zakonskim okvirima a i dalje reprezentuje principe poslovne etike koju zastupa vaše preduzeće?

Smatrate li da upravni odbor preduzeća ima pravo i obavezu da donosi podsticajne mere ovog tipa kako bi zaštitio zdravlje zaposlenih i svoj poslovni interes? Obrazložite svoj odgovor, bilo da je negativan ili pozitivan.

PRILOG

Filozofski okvir za razmatranje etičkih tema

Tri najuticajnije etičke teorije su:

- *utilitarizam*, prema kojoj je etički ispravan onaj postupak koji donosi najveću dobrobit najvećem broju ljudi;
- *Kantova teorija* koja kaže da treba postupiti prema *dužnosti*, a dužnost je prihvatiti onaj postupak za koji biste mogli želeti da postane opšti oblik ponašanja svih (bez obzira na to koja je vaša uloga i interes u konkretnom problemu)
- i *etika vrlina* koja kaže da je ispravan postupak onaj koji je u saglasnosti sa nekom od vrlina (kao što su npr. hrabrost, pravednost, empatičnost, velikodušnost, odgovornost, žrtvovanje za druge...).

Materijal za sastanak – zakonski okvir

I Uvodne odredbe

Član 2

19) suzbijanje zarazne bolesti jeste skup mera koje se sprovode protiv već prisutne zarazne bolesti, u cilju smanjenja njene učestalosti;

19a) lična zaštita od infekcije je **dužnost** svakog pojedinca da preduzima mere lične zaštite sopstvenog zdravlja i života u skladu sa prirodom bolesti, a usled nepridržavanja kojih može doći do ugrožavanja zdravlja i života drugih lica od zarazne bolesti;

21) imunizacija je preventivna mera zaštite osoba od zaraznih bolesti davanjem vakcina i/ili imunoglobulina humanog porekla, imunobioloških preparata koji sadrže specifična antitela i monoklonskih antitela;

III Prava, obaveze i nadležnosti u sprovođenju zaštite

Član 13

Svako **pravno lice, preduzetnik i fizičko lice dužni** su da postupe u skladu sa merama za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti određenim ovim zakonom i da omogućće nesmetano obavljanje nadzora i preduzimanje propisanih mera nadležnom doktoru medicine odnosno doktoru medicine specijalisti epidemiologije i nadležnom sanitarnom inspektoru.

Lica obolela od zaraznih bolesti imaju pravo i obavezu da se leče i pridržavaju propisanih mera i uputstava zdravstvenih ustanova i privatne prakse.

IV Mere za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti i način njihovog sprovođenja

Član 14

Mere za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti predstavljaju skup svih aktivnosti koje planiraju, organizuju i sprovode organi Republike Srbije, autonomne pokrajine, jedinica lokalne samouprave, **privredni subjekti i pravna lica**, instituti i zavodi za javno zdravlje i druge zdravstvene ustanove, zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici i fizička lica u cilju zaštite stanovništva od zaraznih bolesti.

Član 32

Imunizacija se vrši imunološkim lekovima.

Obavezna imunizacija je imunizacija lica određenog uzrasta, kao i drugih lica određenih zakonom, koju lice koje treba da se imunizuje, kao ni roditelj, odnosno staratelj ne može da odbije, osim u slučaju postojanja medicinske privremene ili trajne kontraindikacije koju utvrđuje doktor medicine odgovarajuće specijalnosti ili stručni tim za kontraindikacije.

Član 33

U slučaju pojave epidemije zarazne bolesti utvrđene u članu 32. stav 3. ovog zakona ili druge zarazne bolesti, može se odrediti i preporučena ili obavezna vanredna imunizacija protiv te zarazne bolesti za sva lica, odnosno za određene kategorije lica, ako se utvrdi opasnost od prenošenja te zarazne bolesti, kao i u slučaju unošenja u zemlju određene zarazne bolesti, u skladu sa planovima za odstranjivanje i održavanje statusa iskorenjivanja određenih zaraznih bolesti.

Obavezna, odnosno preporučena vanredna imunizacija iz st. 1. i 2. ovog člana, naređuje se aktom **ministra**, u skladu sa preporukama SZO, na predlog Zavoda uz saglasnost Komisije.